

Scientific Journal

ScienceRise: Pedagogical Education

<http://edu.sr.org.ua>

Volume 1 (9)
2017

Науковий журнал
«ScienceRise: Pedagogical Education»
№1(9)2017

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Олійник Віктор Васильович

дійсний член Національної академії педагогічних наук України,
доктор педагогічних наук, професор,
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (Україна)

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Отич Олена Миколаївна

доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (Україна)

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР

Синенко Світлана Іванівна

кандидат педагогічних наук, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (Україна)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Драч І. І., доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (Україна)
Завалевський Ю. І., доктор педагогічних наук, професор, Інститут модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України (Україна)
Клокар Н. І., доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (Україна)
Ніколасенко С. М., доктор педагогічних наук, професор, Національний університет біоресурсів та природокористування України (Україна)
Рябова З. В., доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (Україна)
Сергеева Л. М., доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (Україна)
Сорочан Т. М., доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (Україна)
Тимошко Г. М., доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (Україна)
Alejandro Álvarez Nobell, Professor, Universidad Nacional de Córdoba (Argentina)
Liberato Cardellini, Profecjwbssor, Università Politecnica delle Marche (Italy)
Salih Çepni, Professor, Uludag University (Turkey)
M. Carmen Fonseca-Mora, Professor, University of Huelva (Spain)
José A. García del Castillo, Professor, University Miguel Hernández de Elche (Spain)
Bilal Güneş, Professor, Gazi University (Turkey)
İzzet Kara, Professor, Pamukkale University (Turkey)
Carmen Marta-Lazo, Professor, University of Zaragoza (Spain)
Jacinta Opara, Professor, Universidad Azteca (Mexico)

**Міжнародна представленість
та індексація журналу:**

Засновники
НВП ПП «Технологічний Центр»
Державний вищий навчальний заклад
«Університет менеджменту освіти»

Видавець
НВП ПП «Технологічний Центр»

Адреса редакції та видавництва
вул. Шатилова дача, 4,
м. Харків, Україна, 61145

Контактна інформація
Тел.: +38 (057) 750-89-90
E-mail: sr7508990@gmail.com
Сайт: <http://sr.org.ua>

- IndexCopernicus
- PИHЦ
- CrossRef
- WorldCat
- DOAJ
- BASE
- ResearchBib
- DRJI
- CiteFactor
- OAJI
- Ulrich's Periodicals Directory
- Scientific Indexing Services
- Sherpa/Romeo
- Advanced Science Index
- General Impact Factor (GIF)
- InfoBase Index
- Scientific Journals (ISJ)
- Journalindex
- JournalTOCs
- GIGA Information Centre

**Свідчення про державну
реєстрацію журналу**
КВ № 22004-11904Р від 07.04.2016

**Атестовано наказом
Міністерства
освіти і науки України**
№ 1328 от 21.12.2015

**Рекомендовано Вченою Радою
Державного вищого навчального закладу
«Університет менеджменту освіти»**
Протокол № 12 від 21.12.2016 р.

Підписано до друку
10.01.2017 р.

Формат 60×84 1/8
Ум.-друк. арк. 7,25. Обл.-вид. арк. 6,74
Наклад 300 прим.
Ціна договірна

Scientific Journal
«ScienceRise: Pedagogical Education»
№1(9)2017

EDITOR IN CHIEF

Viktor Olijnik

Member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Doctor of Education, Professor,
SHEI «University of Educational Management» (Ukraine)

DEPUTY EDITOR IN CHIEF

Olena Otych

Doctor of pedagogical sciences, Professor, SHEI «University of Educational Management» (Ukraine)

EXECUTIVE SECRETARY

Svitlana Synenko

Candidate of pedagogical sciences, assistant professor

EDITORIAL BOARD

Iryna Drach, Doctor of pedagogical sciences, Professor, SHEI «University of Educational Management» (Ukraine)

Yurii Zavalevskyi, Doctor of pedagogical sciences, Professor, Institute of upgrading the content of education, Ministry of Education and Science of Ukraine (Ukraine)

Natalia Klokar, Doctor of pedagogical sciences, Professor, SHEI «University of Educational Management» (Ukraine)

Stanislav Nikolaenko, Doctor of pedagogical sciences, Professor, National University of Life and Environmental Science of Ukraine (Ukraine)

Zoya Ryabova, Doctor of pedagogical sciences, Professor, SHEI «University of Educational Management» (Ukraine)

Larysa Sergejeva, Doctor of pedagogical sciences, Professor, SHEI «University of Educational Management» (Ukraine)

Tamara Sorochan, Doctor of pedagogical sciences, Professor, SHEI «University of Educational Management» (Ukraine)

Hanna Tymoshko, Doctor of pedagogical sciences, Professor, SHEI «University of Educational Management» (Ukraine)

Alejandro Álvarez Nobell, Professor, Universidad Nacional de Córdoba (Argentina)

Liberato Cardellini, Professor, Università Politecnica delle Marche (Italy)

Salih Çepni, Professor, Uludag University (Turkey)

M. Carmen Fonseca-Mora, Professor, University of Huelva (Spain)

José A. García del Castillo, Professor, University Miguel Hernández de Elche (Spain)

Bilal Güneş, Professor, Gazi University (Turkey)

İzzet Kara, Professor, Pamukkale University (Turkey)

Carmen Marta-Lazo, Professor, University of Zaragoza (Spain)

Jacinta Opara, Professor, Universidad Azteca (Mexico)

Journal's international indexing

Establishers

SPC PC «TECHNOLOGY CENTER»
State Higher Educational Institution
«University Education Management»

Publisher

SPC PC «TECHNOLOGY CENTER»

**Editorial office's and
publisher's address**

Shatilova dacha st., 4, «Kharkiv,
Ukraine, 61145»

Contact information

Tel.: +38 (057) 750-89-90
E-mail: sr7508990@gmail.com
Website: <http://sr.org.ua>

- IndexCopernicus
- РИНЦ
- CrossRef
- WorldCat
- DOAJ
- BASE
- ResearchBib
- DRJI
- CiteFactor
- OAJI
- Ulrich's Periodicals Directory
- Scientific Indexing Services
- Sherpa/Romeo
- Advanced Science Index
- General Impact Factor (GIF)
- InfoBase Index
- Scientific Journals (ISJ)
- Journalindex
- JournalTOCs
- GIGA Information Centre

State Registration

Certificate of the journal
KB № 22004-11904P from 07.04.2016

**Certificated by order of
Ministry of Education and
Science of Ukraine**
№ 1328 from 21.12.2015

**Recommended by Academic Council
of State Higher Educational Institution
«University Education Management»**
Protocol № 12 from 21.12.2016

Signed for publication on
10.01.2017

Format 60×84 1/8
Price is negotiable
Circulation 300 copies

ЗМІСТ
наукового журналу
«ScienceRise: Pedagogical Education»

№1(9)2017

СУЧАСНИЙ СТАН НАВЧАННЯ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ АКАДЕМІЧНИХ ЦІЛЕЙ В МОВНИХ ВНЗ УКРАЇНИ О. В. Асадчих	4
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОБЛЕМНО-ПОШУКОВОГО МЕТОДУ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ГРАМАТИКИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В. В. Осідак	9
ПРОБЛЕМА ВИЗНАННЯ СТАТУСУ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ В УКРАЇНІ О. В. Тринус	15
СПЕЦКУРС «ОСНОВИ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ» ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ Т. Браніцька	20
РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ І ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДСЕСТЕР У ВНЗ УКРАЇНИ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.) Т. І. Кир'ян	24
ДОСЛІДЖЕННЯ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ТА ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ Л. В. Старовойт	28
ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРОФЕСІЙНИХ СУДДІВ У СИСТЕМІ СУДДІВСЬКОЇ ОСВІТИ Л. Є. Зуєва	32
АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНЬ ДУХОВЕНСТВА У ЗАКАРПАТТІ (СЕРЕДИНА ХІХ ст. – ПОЧАТОК ХХ ст.) Г. М. Розлуцька	37
АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК СУБСТРАТУ ПРОГНОЗУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В. М. Усатенко	41
ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР ОПТИМІЗАЦІЇ ІДЕОЛОГІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ М. О. Кириченко	46

УДК 37(477.87)»19/20:26

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.91519

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНЬ ДУХОВЕНСТВА У ЗАКАРПАТТІ (СЕРЕДИНА XIX ст. – ПОЧАТОК XX ст.)

© Г. М. Розлуцька

У статті проаналізовано культурно-освітню діяльність духовенства. Педагогічні ідеї в діяльності духовенства розглянуто крізь призму процесів денаціоналізації етнічних українців в умовах Австро-Угорської імперії. Розкрито боротьбу священників за поширення народної мови як головного інструменту української культури та творення національного шкільництва. Друк видань українознавчого спрямування розширювали світогляд читачів

Ключові слова: педагогічні ідеї, українське духовенство, рідна мова, національна самосвідомість, освіта Закарпаття

1. Вступ

Науково-технічний прогрес прискорює розрив багатовікових економічно-політичних та соціальних стосунків. Сьогодні викликає занепокоєння відсутність у частини українського суспільства почуття національної приналежності, співвіднесення своєї діяльності з інтересами нації. Пошук джерел консолідації українського суспільства вимагає звернення до національної ідеї як організуючої сили державотворчого характеру. Створення якісної та ефективної моделі освіти у сучасних умовах неможливі без вивчення історичного досвіду, теоретичних і практичних здобутків у цій сфері. У цьому контексті зацікавлення викликає використання педагогічного потенціалу духовенства. На увагу заслуговує період національно-державної дискримінації українців, пов'язаний із перебуванням Закарпаття у складі Австро-Угорської імперії.

2. Літературний огляд

Останнім часом значна увага приділяється історико-педагогічним аспектам розвитку освіти на етнічних українських землях, які перебували у складі різних державних утворень у період серед. XIX – поч. XIX ст. в наукових роботах [1–4], в яких висвітлені історико-політичні впливи на національно-культурний розвиток Закарпаття. Особливе місце займають роботи [5–7] присвячені діяльності українського духовенства. Проте предметом наукових пошуків дослідників не були педагогічні ідеї в діяльності священницьких організацій.

3. Мета та задачі дослідження

Метою нашої публікації є аналіз діяльності об'єднань закарпатського духовенства у період серед. XIX – поч. XIX ст.

Для досягнення поставленої мети поставлено наступні завдання:

1) розкрити основні складові діяльності об'єднань духовенства;

2) виявити ознаки педагогічного впливу на закарпатське суспільство культурної діяльності об'єднань духовенства.

4. Історико-педагогічні дослідження

Авангардну роль в реалізації культурно-освітніх домагань українців в австро-угорський період відіграло духовенство як освічений пласт закарпатської інтелігенції. Основою національної самоідентифікації, результатом духовного життя народу виступала народна мова, в якій закарбувались вироблені віками звичаї, традиції, вірування виступала народна мова. Початок освіти на рідній мові закарпатських українців був уможливлений реформаторською політикою австрійського двору Марії Терезії і вдало реалізований єпископом А. Бачинським (1732–1809 рр.): українська (руська) мова стала офіційною мовою Мукачівської греко-католицької єпархії та використовувалась у церковних обрядах, кирилицею друкувались церковні книги, народною мовою частково здійснювалась професійна підготовка вчителів та священників, навчання дітей у парафіяльних школах. Однак, дуалістичний державний устрій, який в монархії Габсбургів утворився у результаті австро-угорського компромісу (1867 р.) спричинив подвійний тиск на закарпатських українців з боку державницької ідеології та угорського шовінізму.

Окрилене здобутками національного руху в сусідній Галичині, закарпатське духовенство розпочало об'єднуватись у культурні спілки. Першою спробою стало «Літературное заведение св. Іоана Хрестителя», створене у Пряшеві закарпатськими «будителями» А. Добрянським, О. Духновичем, І. Раковським. Ідеологічну платформу спілку О. Духнович визначав таким чином: «вопреки окружающей ненависти и гонениям ... сделать родину способной к борьбе за свою национальную жизнь» [8].

Метою роботи спілки окреслено виховання національно свідомих українців, основним завданням – культурно-освітню діяльність, а засобом – популяризацію рідного слова. За три роки спілкою видруковано 12 книг мовою наближеною до народної мови місцевого населення.

Досвід роботи в «Літературном заведении св. Іоана Хрестителя» (Пряшів, 1860 р.), видрук книг кирилицею (Ужгород, 1863 р.), випуск періодики («Церковної газети», Будапешт, 1865–1868 рр.) ство-

рив сприятливі умови для активізації освітньої діяльності духовенства. З середини XIX ст. по початок XX ст. у Закарпатті виникло кілька об'єднань священників, зокрема: товариство Катехитів, «Общество св. Атанасія», Місійне товариство св. Йосифата, Центральна Канцелярія Оборони Віри, «Апостольство св. Кирила і Мефодія», Папське Діло Ширення Віри, «Товариство українських греко-католицьких священників та ін. Усі ці об'єднання характеризувалися спільними ознаками:

1) метою – культурна праця та освіта закарпатців;

2) члени мали духовний сан, відповідно уся діяльність здійснювалась в рамках духовного відродження пастви;

3) національні прагнення виражалися через популяризацію видань українознавчого спрямування;

4) рідна мова використовувалася як засіб національної самоідентифікації.

Вагоме значення для національної самоідентифікації закарпатських українців мало об'єднання духовенства Мукачівської та Пряшівської греко-католицьких єпархій в культурно-освітню спілку «Общество св. Василя Великого» (15 грудня 1864 р.) [9]. Проукраїнська ідеологія літературної спілки не схвалювалась угорською владою і викликала опір змадяризованої частини духовництва. Затягування дали можливість провести установчі збори тільки 1 жовтня 1966 р., на них обрали керівництво: А. Добрянського від пряшівських та І. Раковського від членів Мукачівської єпархії. Одразу вирішили друкувати щорічно альманах-календар розміром не менше 6 аркушів тиражем у 1000 екземплярів та перевидання азбуки О. Духновича, збірки церковних співів і літургичних пояснень [10]. У першому ж номері календаря до громадськості доведено, що народна просвіта шляхом поширення грамотності на Русі є основним завданням спілки, а засобом її досягнення визнано видання шкільних книг, брошур, журналів, наукових та релігійних видань на рідній мові. Проблемою стало отримання спеціального дозволу Намісницької ради на випуск навчальних книг та шкільних підручників [11].

Офіційний орган друку спілки тижневик «Світ» вийшов з друку в ужгородській типографії 13 липня 1867 р. накладом 500 примірників. Однак, незрозуміння у читачів викликала мова видання – мішанина церковнослов'янських та російських із місцевими діалектами. Негативно оцінили мову тижневика тогочасні українознавці [14]. Проте, у своїх публікаціях О. Мишанич зазначає, що вживання «суржика» не випадковість чи вимушена реальність а данина шани російській мові, яку редакційний колектив посилався на рівень розвитку російської культури, мистецтва, літератури вважав «мовою образованого сословія» [6].

На сторінках «Світу» відображався широкий спектр релігійної тематики та проблем освітнього розвитку закарпатців, дискутувались питання ідентифікації місцевого населення на предмет національності, мови, релігії. Аналіз змістового наповнення «Світу» свідчить про розміщення цінних історичних та етнографічно-культурних досліджень місцевих

авторів А. Кралицького, М. Лучкая, І. Пастелія, І. Орлая, І. Сільвая, Є Фенцика (Світ: суспільний і літературний тижневик. Ч. 1. Ужгород, 1867), які переконували читачів в одвічності слов'янського походження місцевого населення, його мови, культури. Зацікавлення викликають дискурси щодо спорідненості місцевих русинів, як автохтонного населення зі своїми одноплеменниками на схід від Карпат. Головною ідеєю було на основі методу історизму довести читачів до висновку про те, що християнство на поширилося у краї ще до приходу сюди угорських племен, а відтак мадярське засилля в релігійних справах нав'язане штучно. Роз'яснювалось, що критерієм розрізнення русинів (українців) як сусідніх народів Угорської русі була мова у сенсі належності до руської віри. Епізодичні прояви православ'я пов'язували із шпигунською діяльністю московського царизму, а самим терміном «православний» окреслювали церкву східного обряду [13].

Негативно позначилась на репутації спілки звинувачення висунуте мадярським виданням «Мараморощ». Члени спілки звинувачувались у наданні стипендій місцевим юнакам для навчання у Петрограді. Хоча звинувачення було опротестоване на сторінках пештського журналу «Religio» інтриги продовжували набирати обертів. У результаті, було втрачено прихильність єпархіальної влади, що зменшило кількість передплатників газети із числа єпархіального духовенства. Незважаючи на труднощі, активісти «Общества» послідовно вимагали ведення богослужіння, церковного діловодства, здійснення навчання духовенства рідною мовою і критикували проведення мадярських проповідей в ужгородських церквах. До роботи активно залучались національно-свідомі священники, так, на початку 1870 р. налічувалось 700 членів «Общество св. Василя Великого» [12].

Протистояння мадяризаторським тенденціям підштовхнула активістів «Общества св. Василя Великого» Є. Бачинського, О. Гомічкова, А. Дешко, А. Добрянського, І. Дулішковича, Т. Злоцького, Ю. Ігнаткова, А. Кралицького, О. Митрака, О. Павловича, І. Раковського, Ю. Ставровського, І. Сільвая, Є. Фенцика до пошуку підтримки тяжіли до Росії. Це відобразилось у захопленні творчістю російських авторів: М. Гоголя, О. Пушкіна, І. Тургенева, тощо. Трактатування, наприклад, у статті Є. Фенцика «О мифах, сказках, песнях или о народной поэзии русскаго народа» («Світ», 1868, № 13–16) про шанування народної творчості виключно в Росії, давали підстави єпископату звинувачувати в москвофільстві та «розкольнічестві» керівництво «Общества св. Василя Великого» та й усіх дописувачів газети. Зазначимо, що наукові розвідки проведені сучасними науковцями свідчать, що на сторінках тижневика друкувались твори тих письменників, етнографів, істориків, які на думку редакторів тижневика були вартісними в культурно-історичному вимірі їх творчості і поділялись умовно на групи: українські, російські, місцеві та європейські автори [1].

Обстоюючи інтереси спілки на сторінках «Світу» І. Раковський зазначав, що тільки той хто нічого не робить не має критиків. Таким чином, керівництво спілки наполягало на вживанні російської мови як

рідної і не заглиблювалось у процес розрізнення української мови та російської. Очевидно, на часі головною метою було використання мови, наближеної на народну для протидії мадярській. Проте наші дослідження вказують на тяжіння дописувачів та редакторів «Світу» до російської мови, літератури, культури. Вони підтверджуються висновками сучасних істориків та філологів, що на відміну від чехів, сербів, угорців, болгарів, які відстоювали власні національні інтереси, закарпатські «будителі» перебуваючи під впливом ідей панславізму помилково вважали себе частиною «великого» російського народу. Національні рухи нетитульних народів викликали занепокоєння в правлячих колах царської Росії. Усвідомлюючи, що національне виокремлення українців неминуче призведе до політичної незалежності, Росія не шкодувала коштів щоб впливати на ідеологічні протистояння народів, які населяли прикордонні території імперії.

Прихильник мадярської ідеології єпископ С. Панькович домагався сприяння «Общества» у скасуванні домовленостей закріплених унією 1640 р., зокрема: збереження грецького обряду, вибори єпископа, рівних привілеій греко-католиків та католиків. Не отримавши бажаного результату, єпископ в 1970 р. позбавив фінансування, змінив керівництво спілки. Проти авторського колективу «Світу» виступили підбурені єпископом передплатники тижневика. Під егідою боротьби проти розколу церкви та захисту рідної мови та віри діяльність єпископату призвела, на думку сучасників, до повної мадяризації духовенства, «такъ что оно стало оплотомъ мадяризма въ нашемъ краѣ» [8].

Редакторський колектив для зміцнення авторитету газети окремі номери надсилав читачам безкоштовно, для зацікавлення читачів в 1871 р. організовано видання сатиричного додатку – «Сова» (редактор В. Кимак). Але це не допомогло врятувати «Світ», який перестав виходити, а вже 9 лютого 1871 р. появився «Новий світ», а починаючи з 1875 р. газета «Карпати». Проте перезапуск був невдалим і вже через рік закарпатські українці залишилися без періодичного видання. З 1880 р. спілка обмежилася виданням щорічного календаря [9].

Через похилий вік та байдужість членів, спілка існувала тільки умовно. Час від часу проводилися засідання на угорській мові. Невдалим виявилися спроби стимулювати активність «Общества св. Василя Великого» створенням духовного-літературного журналу «Листоу» (1885 р.) та угромовного «Kelet» (1887 р.) [14]. Двочі оцінку діяльності «Общества св. Василя Великого» з 1864 по 1880 рр. ужгородський історик В. Керешян стверджує, що вона була малоєфективною в силу тогочасних суспільно-політичних чинників. Громадські об'єднання, які займалися культурно-просвітницькою роботою, функціонували завдяки старанням окремих ентузіастів, які практично не координували своїх зусиль і не залучали в свої ряди широкі маси інтелектуалів, а це негативно відобразалося на кількості та якості результатів роботи.

Новий імпульс до роботи отримала спілка на засіданні, яке відбулося 17 (29) серпня 1895 р. Під

головуванням Г. Чопея за участю 42 членів, де було прийнято рішення про перевибори правління та внесення змін до статуту «Общества св. Василя Великого». Було прийнято компромісне рішення видавати на угорській мові науковий журнал для виітлення етнографічної та історичної проблематики під назвою «Szemle» (Обзор) і періодичне видання для народу «Духовный хльбъ». Офіційним органом друку «Общества св. Василя Великого» стала «Наука» (1897 р.), яка відіграла значну роль в культурному розвитку краю, змінюючи свій статус витримала різні суспільно-історичні трансформації в період з 1897 р. по 1902 р. і стала першим періодичним виданням краю, якому вдалося на належному рівні здійснювати виховання карпаторуського суспільства і поширювати знання не тільки серед інтелігенції а й простого народу [15].

Перший її редактор, тогочасний віце-ректор ужгородської греко-католицької духовної семінарії Ю. Чучка об'єднав навколо газети священників-народовців, які за висловом А. Волошина, хоч писали як уміли, але вели активні пошуки контраргументів мадяризації, австрофільству та русофільству, панславізму, покладаючи надії на розповсюдження знань про власну на власну історію, культуру, мову. Не зважаючи на тогочасні традиції кожного писати власним «вдуманим язиком», слова якого зібрані з церковнослов'янської, народної – тобто з мови місця перебування автора, великоруської, шириської та мадярської мов, а граматика російська. З кожним новим випуском мова газети наближалася до літературного варіанту сучасної української літературної мови. Граматику мови видання визначили мовознавчі студії А. Волошина [16].

Успіхи спілки нову хвилю антиукраїнського ентузіазму. На чолі з Е. Меллешом, членом Комітету мадярських греко-католиків в пресі розпочалась кампанія цькування членів «Общества св. Василя Великого», включно з тогочасним єпископом Ю. Фірцаком (1892–1912 рр.). Угорська влада створила додаткову перевірку засідань та їх протоколів поліцією та місцевим жупанатом і вимагала офіційного затвердження нового статуту в Будапешті. До Будапешта викликали єпископів обох єпархій і домагалися розпуску «Общества св. Василя Великого» як такої, що веде антидержавну діяльність. Пряшівський єпископ Іван Валій піддався тискові міністерства внутрішніх справ і погодився на розпуск спілки та зрікся її покровительства. Опирався нападом, єпископ Мукачівської греко-католицької єпархії Ю. Фірцак і обстоював право на існування об'єднання священників. Сподіваючись врегулювати відносини розпочали видавництво газети в 1899 р. на мадярській мові «Görög Ratholikus Szemle» («Греко-католицький огляд»). Головні редактори В. Камінський, а згодом – Ю. Гаджега завдяки журналістському таланту зуміли: «широ заговорити і до серця вже змадяризованого інтелігента» [7].

Після зволікань, тільки в серпні 1898 р. міністерство внутрішніх справ перезатвердило статут «Общества св. Василя Великого» з такими вимогами:

1) голова і члени правління спілки мають затверджуватися угорською владою,

2) на власний розсуд органи влади мають право ревізувати діяльність спілки;

3) протоколи загальних зборів повинні в 15-ти денний термін надаватися для перевірки в жупанат,

4) у випадку припинення роботи спілки розпорядником майна залишається міністерство внутрішніх справ.

Створенні обмеження поставили майбутнє об'єднання українського греко-католицького духовенства під загрозу. У зв'язку з тим, що на той час не було розроблено законодавчої бази щодо діяльності культурних товариств, однак діяв закон про вільний розвиток і діяльність акціонерних товариств на комерційних засадах. Відповідно, 3 квітня 1902 р. на останніх загальних зборах «Общества св. Василя Великого» була підтримана пропозиція голови спілки І. Яковича про припинення роботи спілки і створення акціонерного товариства «Унію». Завдяки статусу акціонерного товариства та добрій матеріальній базі, типографії товариство «Унію» успішно налагодило випуск книг, молитовників, підручників та іншої друкованої продукції на українській мові [17].

Для розширення читацької аудиторії керівництвом «Унію» було вирішено відновити щотижневий випуск газети «Наука». Як видавець і редактор А. Волошин пропонував друкувати літературні твори, наукові та пізнавальні статті, короткі релігійні повчання, історичні та етнографічні статті, поради з урахуванням запитів читачів: «Наука» для задоволення читацьких потреб інтелігенції, поціновувачів наукових розвідок, а «Село» - простих людей, селян. Задум реалізувався в 1911 р. виходом у світ додатку «Село». Метою видання редакція ставила виховувати селян у дусі християнської науки та патріотизмі, давати їм господарські та юридичні поради. У редакторських статтях А. Волошин піднімав питання боротьби з безграмотністю та заохочував селян до освіти, пропонував долучатись до роботи культурно-освітніх товариств, радив брати за приклад європейців [1].

Частина духовенства, яка працювала в «Общество св. Василя Великого» 27 грудні 1923 р. під проводом Є. Сабова в м. Мукачево започаткувала діяльність москвофільської спілки «Общество имени А. Духновича». До нього ввійшли Є. Сабов, П. Гебей, К. Невіцькій, В. Камінський. Культурно-освітня діяльність товариства імені О. Духновича ґрунтувалась на ідеї, що Підкарпатська Русь є складовою частиною загальноросійського історичного і мовного процесу. Відповідно члени товариства в містах Підкарпатської Русі популяризували російську культуру: видруковували

книги, періодику російського спрямування, організували гастролі російських театральних труп, вистави з репертуару російських драматургів, тощо.

5. Результати дослідження

На основі аналізу діяльності об'єднань закарпатського духовенства у період серед. XIX – поч. XIX ст. виявлено вплив на становлення і розвиток національної освіти у Закарпатті. Поширення відомостей про історичну єдність місцевого населення з усім українським народом утвердила ідентифікацію себе закарпатськими українцями як частини українського народу. Освіта народу, національна самоідентифікація здійснювались засобами рідного слова: від москвофільства через розмите поняття карпатського русина з його місцевим «язичієм» до загальноукраїнської літературної мови, з елементами місцевого українського живого мовлення.

У дослідженні встановлено, що культурна діяльність духовенства набула ознак педагогічного впливу, спрямованого на християнсько-патріотичне виховання, формування поваги до історії, культури, традицій і звичаїв рідного народу. Творчі пошуки духовенства сприяли еволюції народної мови закарпатців до єдиних норм української мови. Видання рідною мовою книг, підручників, календарів, молитовників, періодичних видань українознавчого спрямування розширювали світогляд читачів формували національне світосприйняття, пробуджували національну свідомість.

6. Висновки даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Організації священників у Закарпатті в період дуалістичної Австро-Угорської імперії залишаючись єдиними національними інституціями створеними для культурно-освітньої діяльності. На результативності їх роботи визначалась ідеологічні уподобання окремих членів та складні історичні умови. Негативно позначалась відсутність координації діяльності поміж різними об'єднаннями? Залежність від владних та церковних структур та недостатня підтримка інтелігенції та народу. Разом з тим, цінним залишається акумуляція в рядах організацій священників педагогічного потенціалу інтелігенції, яка в подальшому очолила становлення і розвиток рідної школи у Закарпатті.

Перспективи подальших наукових розвідок лежать в основі теоретичного обґрунтування регіональних особливостей ціннісних орієнтирів періодичних видань організацій священників різних конфесій.

Література

1. Бескид, Н. Духнович [Текст] / Н. Бескид // Карпатській свѣтъ. – 1928. – Т. 1. – С. 51–56.
2. Габор, В. Українські часописи Ужгорода (1867–1944 рр.): історико-бібліографічне дослідження [Текст] / В. Габор. – Львів: Львівська обласна книжкова друкарня, 2003. – 564 с.
3. Керецман, В. Ю. Історичне краєзнавство на Закарпатті поч. XIX – 30-х рр. XX ст. [Текст]: дис. ... канд. іст. наук / В. Ю. Керецман. – Ужгород, 1995. – 225 с.
4. Лісовий, П. М. Журналістика Закарпаття 50–70 років XIX століття і її зв'язки з іншими українськими землями та Росією [Текст] / П. М. Лісовий. – Ужгород: УжНУ, 1969. – 51 с.
5. Сенько, І. Газети і газетярі XIX століття [Текст] / І. Сенько // Карпатський край. – 1997. – Т. 6, № 10. – С. 87–92.
6. Йосип Кобаль: Чому закарпатці – не окремих народ, а Лаборець, Корятович і будителі – не герої [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу: <http://zakarpattia.net.ua/News/139908-Iosyp-Kobal-Chomu-zakarpattsi-%E2%80%93-ne-okremiy-narod-a-Laborets-Koriatovy-ch-i-budyteli-%E2%80%93-ne-heroi>

7. Мишанич, О. Політичне русинство: історія і сучасність [Електронний ресурс] / О. Мишанич // Режим доступу: <http://www.ukrcenter.com/Література/Олекса-Мишанич/26266-2/Політичне-русинство-історія-і-сучасність>
8. Пекар, А. Нариси історії церкви Закарпаття. Т. 2 [Текст] / А. Пекар. – Львів: Видавництво Отців Василіан "Місіонер", 1997. – 492 с.
9. Бескид, Н. Духнович [Текст] / Н. Бескид // Карпатській свѣтъ. – 1928. – Т. 1. – С. 51–56.
10. Общество Св. Василя В. [Текст] // Мѣсяцесловъ на 1867 годъ. – 1866. – № 1. – С. 69–86.
11. Гаджега, В. Наші культурні і церковні справи на єпископських нарадах р. 1773 у Вѣдни [Текст] / В. Гаджега // Подкарпатська Русь. – 1926. – Т. 3, № 5. – С. 107.
12. Кондратович, М. Коротка історія Общества св. Василя Великого [Текст] / М. Кондратович // Ювильейный иллюстрированный календарь на переступный рок 1928. – Ужгород: Унюо, 1927. – С. 41–61.
13. Гнатюк, В. Угроські календарі [Текст] / В. Гнатюк // Жите і слово. – Львів, 1897. – С. 330.
14. Свѣтъ [Текст] / за ред. К. Сабовъ. – Унгвар: Книгопечатня О. О. Василянъ. – 1966. – № 1.
15. Гаджега, Ю. Історія «Общества св. Василя Великого» и рѣчь ко дню 60-лѣтя отъ его учреждения [Текст] / Ю. Гаджега. – Ужгород: Школьной помощи, 1925. – 60 с.
16. Лелекач, М. Історія подкарпатської літератури [Текст] / М. Лелекач. – Унгвар: Книгопечатня О. О. Василянъ, 1942. – 64 с.
17. Волошин, А. Спомини [Текст] / А. Волошин // Твори. – Ужгород: Гражда, 1995. – С. 39–73.
18. Волошин, А. Культурна праця греко-католицької церкви [Текст] / А. Волошин // Твори. – Ужгород: Гражда, 1995. – С. 102–106.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Козубовська І. В.
Дата надходження рукопису 18.11.2016*

Розлуцька Галина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра педагогіки і психології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», пл. Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000
E-mail: g.rozlutska@rambler.ru

УДК 37.091.12:008

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.91613

АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК СУБСТРАТУ ПРОГНОЗУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

© В. М. Усатенко

В статті проаналізовані особливості управління розвитком організаційної культури загальноосвітнього навчального закладу як основи прогнозування його позитивного іміджу, визначені основні характеристики організаційної культури та фактори її розвитку, обґрунтовані принципи прийняття управлінських рішень керівниками школи, представлені компоненти та критерії ефективності творення позитивного іміджу навчального закладу

Ключові слова: організаційна культура, прогнозування розвитку, позитивний імідж школи, структура іміджу школи

1. Вступ

Курс України на перетворення в економічному, політичному й суспільному житті призводить до змін і в інших інститутах суспільства. Змінюється і місія людини в системі, що постійно оновлюється, диктує нові вимоги до особистості, її професійної підготовки, до культури організації, в якій вона працює.

Проблема організаційної культури освітньої установи є актуальною з огляду на такі явища: зміни в завданнях та змісті діяльності закладів освіти, створення системи управління розвитком освітньої установи, необхідність формувати систему цінностей колективу та колективів, прагнення створювати позитивний імідж кожного працюючого в освіті та закладах освіти міста, району. Процеси вдосконалення культури освітніх установ мають бути керованими, відтак великого значення набуває роль

організаційної культури керівника в інтеграції та координації зусиль персоналу щодо розвитку системи освіти.

Ці переконання є універсальними для будь-якого соціального управління, але в умовах навчального закладу їм характерні свої особливості, які мають бути враховані. Безперечно, освіта розглядається у контексті культури як багатомірного явища, а тому не зводиться лише до навчання, засвоєння знань. Важлива необхідність культурологічного підходу до визначення мети освіти, а значить і оцінювання результату. Оскільки керівники навчальних закладів визначають мету та оцінюють якість освітніх послуг, як співвідношення мети і результату, необхідною умовою є вміння управлінців аналізувати ці результати, оцінювати і прогнозувати на розвиток позитивного іміджу загальноосвітнього навчального закладу (ЗНЗ).